

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes Juridico-Theologicæ De Jure, & Justitia

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum ; [Graz], 1714

Articulus V. De injustitia in bonis famæ, & honoris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40013

nam? quantum? ex quibus bonis? in qua necessitate? Eleemosynam dare teneatur; & adhuc operosius est in facti contingentia decernere, an re vera hic, & nunc concurrant omnia necessaria, ut Dominus iudicet se in usu rerum suarum postponendum esse pauperi E. g. utrum habeat bona illa superflua vitæ, vel statui, unde satisfieri debet urgenti necessitati. Et licet plenè constaret esse divites, ac superfluis abundare, ex quibus est subveniendum extremè, aut valde gra-

viter egenti, debet adhuc insuper conlatare, quod alia media minus incongrua deficient, quid enim si alij sint in promptu, qui necessitati essent subventuri eam non rogati, sed duntaxat consilij ipsius? quid si pauperi petenti opportuna subsidia non deerunt, & quidem etiam secreta, si ita velit, ut consulat verecundiæ cit. Didacus Hurtad. n. 24. inde deducens id, quod jam in notatiõne prima expressimus.

ARTICVLVS QVINTVS.

De iniustitia in bonis famæ, & honoris.

308. **F**ama secundum Theologos est bona multorum estimatio de aliquo concepta circa ejus vitam, & mores, seu ut ait Haunold, tr. 2. n. 495. de bonis nostris, ut sunt virtutes, ingenium, Doctrina, divitiæ, forma, nobilitas, valetudo bona, gratia, favor Principum &c.

Honor est testificatio de alterius Excellentia, seu Eminentia supra alios, cujus intuitu ab his debeat illi reverentia, & submissio: unde differt à laude, quod hæc præscindat, an propter bonum laudabile quis sit præferendus alijs: & patet: quomodo DEUS, ac Princeps possit honorare subditos, nempe testificando dignos, quibus se alij submittant,

Fama proximi violatur primo actibus internis, scilicet iudicio temerario, opinione temerariâ, suspitione & dubitatione. Iudicium temerarium est firma animi sententia de malitia alterius levis indicijs formata: est semper peccatum ex genere suo mortale, ita S. Thom. 2. 2. q. 60. Art. 3. nisi excuset defectus plenæ advertentiæ. Qualitas materiæ in eo non est explicanda, quia hæc in genere moris non mutat ejus speciem, Tamb. Exped. Conf. L. 2. c. 9 § n. 3.

Suspicio vel est simplex intellectus inclinatio in unam partem præ alia absque ullo determinato assensu, vel secundum alios est deliberatus, sed imperfectus, & levis assensus cum magna formidine oppo-

oppositi, ita Dicast. hic *Lib. 2. tr. 2. Disp. 12. dub. 2. n. 11.* & colligitur ex S. Thom. cit. in *Corp. suspicio*, inquit, importat opinionem mali, quando ex levibus indicijs procedit. Per se loquendo non excedit culpam levem, nisi esset de enormi malo E. g. Sodomia personæ dignissimæ V. g. probi Episcopi, per accidens erit mortale, ut si suspicio rei gravis pluribus manifestetur; tunc enim regulariter est grave periculum famæ amittendæ.

Dubitatio hic non sumitur strictè pro suspensione intellectus, seu pro eo, quod neutri parti assensum præbeat, sed quod intellectus adducat bonitatem proximi in quæstionem discutiendo, & examinando cum diffidentia de ea, Molin. *tract. 4. Disp. 16. n. 12. Amicus Disp. 37. n. 17.* addens, quod non solet transcendere venialem malitiam, nisi foret de enormi crimine, secundum Laym. *L. 3. tract. 3. p. 2. c. 2. n. 6.* nisi talis dubitatio sit de rebus ad fidem pertinentibus; dubius enim in fide habetur pro hæretico. *Cap. 1. de hæreticis*, Amic. cit.

Opinio temeraria, seu iudicium plene assentiens, sed cum formidine oppositi, quod alter sit malus ex levibus & insufficientibus indicijs dupliciter concipi potest. Primò ut si incipiens dubitare de insufficientia ad sic iudicandum, attamen ex odio, contemptu, ac malevolentia persistit in opinione, de gravi proximi peccato, ejusmodi opinio est peccatum mortale: quia procedit ex malitia, estque plene voluntaria excludens animi præparationem ad bene sentiendum de proximo, si adverterit indiciorum insufficientiam Less. *Lib. 2. c. 29. dub. 3. n. 17. juncto 21. & 28.*

Secundò, si citra malevolentiam opinatur malum apprehendens indicia sufficientia ad opinandum, licet aliquo modo dubitet de sufficientia ad sic opinandum, negligat tamen eorum examen, paratus interim desistere post advertentiam ad eorum insufficientiam, talis opinio non est plene voluntaria in esse temeraria: quia ad hoc necessaria est advertentia ad insufficientiam, ut sit in opinione primi generis, idcirco hæc secunda per citatum Lessium à. n. 17. & Haunoldum *tr. 2. n. 521.* per se loquendo non est mortalis contra aliquos, quibus favet Lugo *Disp. 14. n. 14.*

Opinionem temerariam S. Thom. comprehendit sub suspitione, ut colligitur ex definitione ejusdem allegata, notatque Less. n. 6.

Ex his à contrario sequitur, quod infamia famæ bonæ opposita sit mala multorum æstimatio de aliquo concepta circa ejus vitam & mores, proinde tam fama, quam infamia formaliter consistat in iudicio, seu interna æstimatione.

309. Secundò violatur fama etiam actibus externis primò factis, ut si quis appendat cornua foribus alterius in signum adulterij. Secundò verbis, & quidem dupliciter nempe contra absentem, vel præsentem malè loquendo; contra absentem dicitur detractio, quæ est famæ occulta, & injusta imminutio; contra præsentem dicitur contumelia, quæ est injusta alieni honoris imminutio, unde directè tollit honorem, & simul famam imminuit, differtque specie morali à detractio, quia diversa bona auferunt nempe famam, & honorem.

Utraque est peccatum ex genere suo mortale. Ita S. Thom. *Art. 2.* tollunt enim

R 1 2

enim magnum bonum, unde Ecclesiastici 41. dicitur: *Curam habe de bono nomine. & proverb. 22. est melius nomen bonum multis divitijs.* Contumelia est gravior detractio, quia infamat, & simul tollit honorem; una tamen contumelia non differt specie ab altera, Lugo n. 190.

Detractio est simplex, si non tendat in perturbacionem honestæ pacis, concordia, & amicitia inter consanguineos, domesticos, & familiares, si ad eam tollendam tendit, dicitur susurratio, unde est deterior contumeliâ: amicitia enim est nobilior utpote finis famæ, & honoris, quapropter specie differt à detractio, & contumelia S. Thom. q. 44. Art. 1.

Dixi *honestæ amicitia*: quia amicitia turpis, & perniciofa meritorie dissipari potest nota vitia, & defectus unius Amici narrando coram alio; imò etiam occulta, si necessarium est; quia infamia merito postponitur bono majori sperato ex dissoluta turpi amicitia, Dicastillo.

Convitium, impropetium, & contumelia in eo conveniunt, quod omnia obijciant defectum in detrimentum honoris; differunt, quod contumelia fit de defectibus moris; convitium de defectu pænæ, aut naturæ v. g. vocando cæcum vel gibbosum; impropetium exprobrat defectum egentia injuriose commemorando præstitum auxilium patienti necessitatē. Hæc tria vitia sub unica specie comprehendit S. Thom. q. 72. Art. 1. ad 3. quia specificatur ab unico fine, qui est inhonoratio intenta per media diversa.

Econtra contumelia per S. Thom. *quæst. 75. Art. 1.* convenit cum irrisione, seu dirisione, quod utraque palam, seu in præsentia fiat, at differt sine, ac objecto formali, quia finis contumeliae direc-

tus est inhonoratio; irrisionis verò erubescencia, & confusio atque contristatio derisi, & ideo licet defectus parvus obijciatur; ejus tamen gravitas crescit, ex contemptu personæ, vel si hæc prævideatur graviter contristanda, unde est peccatum specie distinctum à contumelia, & quidem hæc gravius secundum cit. S. Thom. juncto Art. 2. qui enim irridetur, habetur pro ludo, risu, ac parvipenditur. Hinc deducit S. Thomas gravissimum esse irridere DEUM. Secundum locum tenet irrisio Parentum; Unde dicitur proverb. 30. *oculum qui subsannat Patrem effodient eum corvi de torrentibus.* Tertium irrisio justorum; nam honor est virtutis præmium; contra hoc dicitur Job, 12. *deridetur justus simplicitas.*

Subsannatio à derisione juxta cit. S. Thom. Art. 1. ad 1. non differt sine, consequenter nec specie, sed in modo, quod irrisio fiat verbis, cachinnisque, subsannatio verò motibus Corporis, præsertim naso rugato.

Detractio est duplex directa, & indirecta, quæ distinctio, ut notat Dicastillo dupliciter sumitur. Primò pro detractioe formali, & materiali, formalis enim fit ex intentione infamandi secus materialis, sed ex quadam loquacitate: non differunt specie, quando materialis fit sine justa causa cum advertentia ad denigrandum: directum enim, & indirectum voluntarium, communiter non variat speciem, ut notum est apud Theologos. Alio modo sumitur directe, ac indirecte, & utrumque quidem quadrupliciter: qui octo modi comprehensi sunt his versibus:

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat, aut minuit, tacuit, laudatque remisè. Di-

Directè igitur detrahit primò, qui crimen falsum imponit; secundò qui verum auget; tertio, qui occultum revelat; quartò, qui opus bonum malâ iurentione factum allerit. Indirectè verò primò negando alterius bonum; secundò illud extenuando; tertio reticendo, dum debes, & potes loqui de bonis alterius; quartò frigide laudando.

310. Quæres primò an iudicium temerarium, & detractio sint ejusdem infimæ speciei? secundò an detractio, & contumelia sint peccata graviora furto, adulterio, & homicidio? tertio an detractio sit gravior maledictione? Duplex distinguenda est fama cum Lugo *Disp. 14 n. 33*, radicalis, & formalis; Hæc est ipsum actuale iudicium E. g. de Doctrina Petri; radicalis sita est in habituali notitia, sive in speciebus acceptis de Doctrina Petri, quæ species, quando excitantur, inclinant nos ad iudicandum Petrum esse E. g. doctum, quamdiu caremus speciebus oppositis, seu inclinantibus ad contrarium iudicium. Unde cum detractio, quantum est de se ingeneret contrarias species, quibus opprimantur inclinantes ad æstimandam Petri Doctrinam, tollit famam etiam radicalem, quam in suo subiecto non aufert iudicium temerarium, sed relinquit totam, vi cuius sine alio instructore sic iudicans potest apud semetipsum restituere bonam æstimacionem, seu iudicium reflectendo se supra insufficientiam motivorum fundantium temeritatem,

Respondeo nunc ad primum cum Cit. Lugo Hurtad. *tr. 2. n. 537*. contra Molin. *D. 13*. negativè; quia est specialis ratio prohibendi detractioem præ iudicio temerario; hoc enim non tollit famam radicalem, secus detractio, ut dictum.

Respondeo ad secundum ex tribus bonorum generibus maximum est bonum vitæ, secundum bonum famæ, & honoris, tertium bonum fortunarum. Hinc sequitur homicidium esse gravius cæteris contra proximum, quia tollit bonum gravius, & cum adulterium sit contra debitum ordinem generationis humanæ (copula matrimonialis est via ordinaria ad generationem) per quam est introitus ad vitam, hinc adulterium est minus homicidio, gravius autem detractio, & contumeliâ, utraque autem est gravior furto, quia famæ bonum prævalet divitiis.

Respondeo ad tertium ex eodem D. Thoma *q. 76. Art. 4*. maledictionem esse minus peccatum, dum operatur malum pœnæ, seu simplex huius desiderium exprimit, quam sit detractio, susurratio, contumelia, & irrisio, posse autem esse majus peccatum, si causet malum pœnæ per modum imperij, seu causæ, quando nempe causat majus nocumentum; ac cum dicere malum culpæ sit pejus, quam dicere malum pœnæ, ut operari malum mortis &c. hinc maledictio in linea sua est minus peccatum detractio, contumeliâ &c. Pro clariore horum notitia.

Nota quod maledictio ex S. Thom. *Art. 1*. nihil sit aliud quam mali dictio; tripliciter autem possit quis malum dicere. Primò enuntiativè, seu simplici relatione mali culpæ alterius; sic convertitur cum detractio. Secundò imperativè, seu imperando alteri, ut malum aliquod inferat alicui. Tertio optativè, seu pro desiderio, ut malum, quod dicit, eveniat: maledictio sumpta secundo, & tertio modo est imprecatio, id est, mali exoptatio, si exoptatur malum sub ratione mali, vocatur maledictio formalis ex

genere suo mortalis. Primò contra charitatem in genere odij. Secundò contra justitiam, si imperetur malum proximo inferendum. Tertiò si fit cum præsentia proximi hunc inhonorando, habet etiam speciem contumeliæ, si contra præsentis parentes est species impietatis; pietas enim obligat ad debitam parentibus reverentiam; si est contra DEUM, licet non optetur, est Blasphemia. Dixi *ex genere suo*; quia si malum sit exiguum, aut grave ex imperfecta deliberatione optatum, est peccatum veniale, Fagundez *ad præceptum S. Decalogi c. 12. n. 20*

Quando autem optatur malum sine desiderio, ut eveniat, aut ut eveniat, sed non sub ratione mali, sed boni, aut justii (qualiter Judex maledicit reum præcipiendo, ut puniatur pœnâ justâ, & Ecclesiâ anathematizando, quo sensu etiam Prophetæ in scriptura imprecantur mala peccatoribus se conformantes divinæ justitiæ) aut boni utilis, ut dum peccatori optatur ægritudo, ut exinde resipiscat, aut cesset nocere alijs (hoc modo orat Ecclesiâ contra infideles, ut dexterâ potentia divinæ conterantur) nullum est peccatum, ita cit. sanctus Thomas.

At imprecatio mali etiam sub ratione mali non excedit culpam levem, quando fit sine animo, & desiderio, ut id eveniat; quia peccata verborum, ait S. Thom. *quest. 73. Art. 2.* sunt maximè ex intentione dicentis dijudicanda, aut ex damno quod infertur, quorum neutrum hic adest.

Molin. *Disp. 18. n. 4.* limitat ut sit mortalis maledictio etsi proferatur sine animo eventus; Primò si fit contra DEUM, quia est gravissima Blasphemia; Secundò si fit contra Parentes, Prælatum vel herum; Tertiò si quis se Dæmoni devo-

vet, sed rectius Lugo *Dispnt. 14. n. 296.* Concesso primò casu in secundo id ipsum concedit, quando in faciem maledicitur, secus in absentes; unde ex ira erumpens dicendo: maledicta sit, quæ me genuit, citra mali desiderium in mortuam jam genitricem, non peccat mortaliter, uti nec in tertio casu, imprecatio enim mali contra se liberatur à gravitate ex jisdem causis ex quibus contra alios; addit tamen ex alio capite regulariter similem imprecationem esse mortalem; quia eam proferentes apprehendunt in illis verbis gravem deformitatem.

Demum ait Lugo secundum omnes maledictiones in creaturas irracionales creatas etiam ex corde in jis sistendo non esse mortalia, quia boni, & mali illa sunt incapaces, sunt itaque verba otiosa, & vana, consequenter venialiter illicita, S. Thom. *quest. 76. Art. 2.* Dixi *in jis sistendo*, quia ut notat ibidem S. Thom. maledicere illis quatenus sunt creatura Dei est Blasphemia, aut optare ruinam earum cum damno proximi v. g. ut pereat grex cui vicini est mortale contra charitatem, &c.

An species mali proximo exoptati sit explicanda in Confessione scilicet an fuerit malum corporis vel spirituale vel infamia, &c. est incertum. Affirmat Molin. *Dispnt. 22. n. 3.* sed etsi hoc ut probabile tenuerim in tract. de peccatis *n. 88.* dixi tamen ibidem negativam esse practicè tutam; nempe quando sub generali ratione mali considerantur, sic enim eidem virtuti dilectionis proximi opponuntur, secus justitiæ, uti fit, quando efficaciter desiderantur. His sic stabilitis inquirendum discernendi principium, quando detractio sit mortalis, quando venialis, & reliqua huc pertinentia expedienda sunt.

§. I.

Unde mensuranda sit gravitas aut levitas detractio-
nis.

§II. **D**ico primò tunc materia infama-
tionis, & inhonorationis est
mortalis, quando attentà qualitate per-
sonæ sufficit ad rationabilem, & gravem
indignationem, ita Gormaz *Disput.* 13.
n. 701.

Probatur ea est gravis materia contra
famam, & honorem, quâ positâ quisque
prudens judicat eam ex natura sua suffice-
re, ut moveat rationabilem gravem di-
splicentiam, secus si solùm de se inducit
displicentiam levem cum aliquali repidi-
tate in benevolentia, & mutua pace, sed
hanc regulam ponit conclusio nostra, er-
go.

Dico secundò gravitatem detractio-
nis, & contumeliæ non posse præcisè de-
sumi ex gravitate peccati, ita Gormaz
n. 704. contra aliquos, quia potest pec-
catum mortale dici de persona infami citra
peccatum mortale, quando illud est affi-
ne alijs peccatis ejusdem personæ publicis,
ut de concubina, quod miserit amato-
riam Epistolam, &c. pariter levitas pec-
cati non mensurat detractioem: morta-
le enim est dicere de viro gravi E. g. Epi-
scopo quod sit mendax, licet hoc secun-
dum se sit veniale. Quare discerni non
potest gravitas, aut levitas detractio-
nis, nisi ut observat Amicus *Disput.* 37. n. 27.
attentis circumstantijs qualitatis, perso-
narum scilicet detrahentis, & cui detra-
hitur, coram quibus detrahitur, quo lo-

co, tempore & loquendi modo. Ratio
hujus, & præcedentis conclusionis appli-
canda est subjiciendis illationibus obser-
vando circumstantias præfatas.

312. Infero igitur primò vitium a-
liquando denuo dictum est infamia, aut
nulla aut levis, ut si dicatur de jis, qui se
iplos de similibus jactant, ut de juvene-
parum honesto, quod sit deditus amoribus,
aut sceminam ad peccandum desiderarit,
de milite, quod puellam deceperit, ad
duellum provocaverit, &c. è contra mor-
tale foret dicere de honesta matrona,
puella nobili, adolescente morigerato,
quod sit amoribus deditus, qualitas enim
peccatorum carnis valdè maculat vitam i-
ta comūnis cum Fagund. n. 7. ad præcep-
tum octavum cap. 2. Amic.

Infero secundò infamare nominibus
generalibus seu communibus peccato mor-
tali & veniali est regulariter veniale, ut
quod sit superbus, avarus, iracundus, &c.
similia enim potius indicant inclinatio-
nem, aut levem defectum quam gravita-
tem ita Doctores passim.

Infero tertio probabilius esse mor-
tale in materia gravi detrahente etiam ap-
ud unum prudentem secreti tenacem,
secluso etiam omni alio damno, Lugo
num. 51. *Disput.* 14. cum Molin. Iess.
Laym. ex S. Thom. q. 73. Art. 1. ad se-
cundum agente: *etsi uni soli aliquis de
absente dicat, corrumpit famam ejus*
non

non in toto, sed in parte, nempe in uno solo audiente illasâ de reliquo famâ apud alios, idcirco detractio hac non causat infamiam utpote sitam in notitia multorum per *num. 308*, sicut & fama. Exinde autem non sequitur, quod non graviter noceat: sicut etsi fur divitem non depauperet, non sequitur eum graviter non peccare. Ratio autem est: quod bona etiam apud unicum virum gravem aestimatio sit valdè aestimabilis. Hinc communis Doctorum obligat, si commode potest pœnitens confiteri confessario non noscenti complicem, dum sine hujus revelatione nequit peccatum explicare.

Oppositam sententiam docent Navarrus Cajer, ad cit. *D. Th. Art. 2. in princ., &c.* se fundantes in praxi pœnitentiam revelantium complicem notum confessario, & conjugum colloquentium de vitijs filiorum, & Domesticorum, Verum primum exemplum probabilius negamus; sed eo transmissio est disparitas, quod licet revelatio hac graviter lædat famam, excusatur tamen pœnitens titulo necessitatis, cum nequeat aliter exponere peccatum, Lugo *num. 52*, cum quo etiam excusamus conjuges: quia exinde pendet pax mutua inter Domesticos, ac bona gubernatio arcens contagiosos mores, quæ cum utrique incumbat, necesse est, ut uterque sciat, quales sint domesticorum mores. Ex eodem principio etiam alij non tantum Domesticici sed etiam externi possunt prodere Domesticorum defectus Patri familias ut judici domestico, nisi ut limitat Trull. *Lib. 7. Decal. c. 10 dab. 11. à num. 4.* sit moralis certitudo, quod privatim moniti se emendarent, & majus damnum non ti-

meatur secutorum Domesticis ab herede, aut parentibus.

Infero quartò ob solum levamen doloris non licitè injuriatus manifestat Amico, aut viro prudenti gravem injuriam cum ejus Authore, Haunold, *num. 549*, Amicus *num. 54*, nempe si crimen revelatum sit de genere graviter dehonestantis vitam; tanto enim damno postponenda est exigua consolatiuncula. Ex alio tamen capite licita est revelatio non titulo vindictæ utpote privato illicitæ, sed pœnitens titulo medij propulsandi injuriam, nam injurians ipso facto cedit juri suo, eo quod, secundum jus naturale & positivum injuriatus potest agere contra injuriantem actione injuriarum, ac eum adigere ad revocationem etiam cum nota infamiae, ergo etiam fas est pandere Amico Consilij petendi causa. Ex hoc principio cit. Haunold; tuetur sententiam istam, quæ est Lugo *num. 54*. Tamb. Less, ex communi: cavendum autem est, ne pluribus, quam sit, necesse, reveletur.

313. Infero quintò licitum est manifestare imperitiam Medici, Advocati, Confessarij, Artificis coram jis, quibus damnum imminere potest, inhabilitatem promovendi ad ordines sacros, aut beneficium, aut volentis ingredi Religionem, aut furis, aut morbo gallico laborantis, &c. volentis inire matrimonium, Dicast. *L. 2. tract. 3. Dispnt. 12. n. 100.* extendens *n. 104.* cum Petro Navar. &c. quod quis furtum commiserit, ne in famulum recipiatur, ac revelare iis quibus convivit, ut sibi ab eo caveant, Less, *lib. 2. c. 11. n. 57.* nisi, ut bene *n. 60.* limitat fraternâ monitione sit corrigibilis, aut correctus, quod etiam approbat Trullencis *dab.*

dub. 9. n. 2. cum hac cautela corrupti mores alicujus possunt revelari innocentibus, ne inficiantur, aut ne hujusmodi homo juventuti præficiatur: potest detegi simulatio, & fictio paupertatis, ne dos, vel Eleemosyna decreta pauperibus detur. Tota ferè illatio traditur etiam ab alijs cum Laym. *Lib. 3. tract. 3. p. 2. c. 3. n. 5.* Sapienter addente ex his non posse inferri, quod pauperis puella, quæ publicè habetur pro virgine (quam tum occulte scis corruptam) fornicatio possit prodi, ne illi detur dos relicta pro paupere Virgine, mens enim legantis alia non est, quam ut applicetur illi quæ more patrio pro Virgine habetur, unde talis juxta morem potest etiam citra culpam ferrum capite gestare, habetque jus dissimulandi suum defectum.

Infero sextò lethale est infamem de uno crimine infamare de alio diversæ rationis, ut dicere de notorie ebrioso, quod sit fur, aut concubinarius, aut è contra, secùs de alio crimine ejusdem rationis, aut de affini, & communiter annexo, aut de circumstantiâ noti criminis, ut referre nonum occultam furtum de noto fure plurium furtorum (plurium inquam, quia ex hoc, quod unum furtum innovaverit, non est fas referre aliud occultum, Lugo *n. 58.* putans communiter multum augere infamiam, hoc negat Amicus *n. 33.* et si falsum crimen affingeretur in eo genere vitij veri, de quo publica est infamia, quia non læditur notabiliter fama, utpote quæ supponitur in eo genere profligata) de adultero, quod miserit munera, aut patriverit tali in loco, aut de ebrioso, quod non curet familiam, rixetur cum uxore, Fagundez *c. 3. n. 8.* subdens *n. 10.* quod contra perjurum in judicio in una

causa possit excipi contra eundem in alia causa, stat enim contra illum præsumptio *ex R. J. in 6. semel malus, semper præsumitur malus.* Nempe secundum Gloss. in eodem genere mali; nisi præbetur emendatio criminis à perjurio distincti, perjurus autem post quamcunq; etiam penitentiam rejicitur, ira decisum est, *Cap. Testimonium 54. de testibus & atesta. Cap. parvuli 22. q. 5.*

Infero Septimò non est saltem mortale crimen occultum revelare innominato Authore, nisi redundet in familiam, aut ordinem, vel Monasterium: sic caret gravitate crimen Religiosi tacito hujus nomine, quando constat id crimen esse frequen in ea Religione, aliàs est mortale, dicere in tali familia est filia una deflorata, aut in tali Monasterio meretrix reperta, aut hujus Monasterij, aut Religionis Religiosus est fornicatus, aut in tali conventu non est observantia, aut male vivitur, Amic. *n. 29.* Bonnacini. *de ressit Disp. 2. q. 4. p. 2. n. 10.* Dicasti. *Disp. 12. p. 2. n. 108.* Laym. *n. 12.* quia tamen inquit congregatio Regularium re ipsa non maculetur ex unius malitia, ut constat in Collegio Apostolico ex Judæ prodicione, simplices tamen, & imperfecti multipliciter scandalizantur, Trullench. limitat *dub. 14. n. 5.* ex Navar. ut non procedat de Ecclesijs Cathedralibus aut Collegiis tantam perfectionem non profitentibus E. g. dicere aliquem Canonicum talis Ecclesiæ, aut Collegij, comississe Simoniam, aut fornicationem.

Infero octavò plures cum scoto liberant à mortali eum, qui præcise narrat audita, nihil addendo, ex quo faceret credulitatem: eo quod raro talia credantur, aut fides sequitur potius ex levitate
S s audien-

audientium ex Ecclesiastici 19. *qui cito credit levis est corde.* Attamen ut hæc sententia vera sit intelligi debet in concursu circumstantiarum, in quibus est credibile Auditores non credituros, at si narrans prævideat illos propriâ animi levitate, aut malevolentia credituros, aut alijs divulgaturos, peccat graviter contra charitatem, secus contra Justitiam, dum narrata modusque ea referendi ex se non sunt apta graviter nocere proximo; erit autem etiam contra Justitiam, proinde onus restituendi, si narrentur nominatâ personâ fide dignâ, à qua audivit, ita Molin. *tract. 5. Disp. 30. Lugo n. 56. Laym. n. 7.*

314. Infero non potest esse mortale contra Justitiam etiam de mortuis crimen occultum grave manifestare, quia omnia eorum retinet jus ad famam. *Dixi potest:* quia cæteris paribus minus delinquitur, eo quod minus famâ egentes eam non ita curent, Molin. *Disp. 28. Laym. n. 13. Haunold. n. 546.*

Lugo *num. 46.* illationem extendit etiam ad mortuos, quorum damnatio ex fide constaret, aliàs citra injustitiam quis posset dicere de hæretico, quod fuerit perduellis in Regem, Patriæ Proditor; de Lucretia, quod fuerit publica meretrix; de Cicerone, quod fuerit imperitus, & Aristoteles ignarus. Ratio est: quia adhuc sunt nostri proximi quoad naturam humanam, etsi non sint ordinati ad finem supernaturalem; sicut in humana Republica de condemnatis, ut Reipublica hostibus ad mortem occulta crimina referte est gravis injustitia.

Respondeo citra injustitiam, & obligationem restituendi posse de ijs, quos constaret esse damnatos gravia crimi-

nâ recenseri: quia nullum retinent jus proprietatis in famam; hoc enim constituitur per legem faventem in commodum proprietarij nulla autem lex divina ijs favet, utpote hostibus DEI, ac incapacibus omnis felicitatis, commodique proprij: unde negatur esse proximos nostros, proinde sequelæ citra absurdum conceduntur. Lata autem est disparitas: inter damnatum à DEO, & Republica, quod hic non sit spoliatus omni jure, sed duntaxat quoad crimina, propter quæ puniatur: ita Haunold. *cit. & n. seq. Molin. Cit. & Disp. 44. & 45. ac tom. 4. D. 24. post conclus 3.*

Ex priore parte illationis communiter deducunt Doctores etiam Historiographos contra Justitiam peccare graviter cum restitutionis onere occulta mortuorum crimina scriptis mandantes, secus publica jam oblivione oblitterata, aut intra fines alicujus Civitatis, aut Provinciæ nota, ut posteris consent ad aliorum Exemplum, & terrorem Molin. *tom. 5. Disp. 28. Laym. n. 13.*

315. Infero decimò certum esse quod aliqua necessitas propria vel etiam aliena faciat licitam occulti criminis revelationem, sic ego sciens crimen Religiosi licitè revelo Prælato, quando ego æquè benè corrigere non possum (aliàs ordo à Christo præscriptus correctionis fraternæ servandus est in Religiosis non cedentibus juri propriæ famæ, Amicus n. 34.) postulat id necessitas delinquentis, aliena verò in casibus in illatione quinta adductis. Item quando nequit averti periculum imminens comunitàti, aut privato, nisi manifestetur crimen, unde si sciam Petrum esse homicidam, at Paulus pro reo haberetur, possum & teneor prodere Judici præmo-

nito Petro, ut se in tutum recipiat, Amicus n. 35. subiciens fas esse Consilij pendendi causa viro prudenti pandi crimen ab eo, qui ignorat, an possit id manifestare, & quomodo.

Præterea ad vitandam mortem, mutilationem, vel tormenta gravia tuum, vel tuorum fas est prodere crimen occultum, etiam tibi secreto Commissum; quia alter non habet jus conservandi famam duntaxat existimatam, seu apparentem, seu reipsa falsam cum tanto tuo, vel tuorum incommodo: hoc enim jus ut observat Lugo num. 104. est limitatum, proinde obligat solum, quamdiu non expedit propalari, expedit autem propalari, quando ex secreti occultatione innocens grave damnum pateretur, videlicet tantum, quantum non tenetur quis ex lege charitatis subire ad impediendum grave damnum alterius. Sufficit itaque si sine causa urgente non possunt propalari defectus, secus eâ urgente, ita Haunold. à n. 536.

Dixi tibi secreto commissum (idem est si aliâ via justè comparâsti ejus notitiam) nam si comparâsti injustè, nempe per fraudem, vel illicitam inquisitionem, vel litterarum apertionem Haunold. n. 535. distinguit cum Lugo n. 101. concedendo te posse, uti, quando tanta incidere necessitas, ut ob hanc posses justè tibi comparare notitiam, si ea careres, etiam per vim E. g. per tormenta, per fraudem litteras intercipiendo, & referando, quo casu notitia injustè primitus comparata perinde se habet in præsentî, ac si nunc justè esset acquisita: sicut si quis vi, aut fraude claves ad scrinium continens pecuniam acquisivisset, redactus ad necessitatem extremam potest licitè uti clavibus iisque referare, ac tibi tollere, quod est necesse ad

sublevandam necessitatem extremam: unde sicut clavium violentus usurpator non potest justè uti clavibus ob bonum suum inde resultans; nec ad quodvis malum paupertatis vitandum, sed necessaria est extrema, aut huic proxima necessitas, ita in casu nostro non sufficit tantum malum (propter quod vitandum licitè posset secretum licitè acquisitum propalari) ut sit licitus usus notitiæ secreti injustè acquisitæ, sed longe majus, disparitatem dat Lugo n. 104. quod jus in secretum sit rigorosius jure in famam existimatam, seu apparentem: hujus enim inviolationem natura intendit propter communem pacem; & quietem, cui expedit, ne crimina vera propalantur sine urgenti causa, jus verò in secretum non propter pacem communem, sed ex Principijs intrinsicis natura habet adeo firmum ut DEUS Author naturæ nec Angelis arcana libera patere voluerit, Lugo n. 103. tres adducit casus, in quibus per modum justè defensionis est usus licitus notitiæ justè acquisitæ primo ad repellendam vexam, quâ me, vel alium innocentem injustè vexat, tunc enim titulo defensionis justè possum litteras interciperi, & referare. Secundo, quando ipsemet in talibus circumstantijs crimen suum teneretur patefacere, ut si à se occisi cadaver poneret ad portam alterius, ut cum induceret in suspicionem, possum ego uti licitè notitiâ injustè acquisita. Tertio quando publica Reipublicæ salus publicatione criminis egeret. Extra hos casus notitia injustè comparata nequit justificari, sed perinde se habet, ac si eâ careret.

316. Infero undecimo publicitatem criminis exculare ulteriorum ejus propagationem à vicio detractionis: expedit enim

ignaros reddi certiores, ne honor referatur carentibus bonâ famâ, & præferantur dignis honoratione, proinde licentia ulterius propalandi est commodior Reipublicæ, quam sit damnum, quod delinquens subit ex propalatione, Haunold. n. 539.

Difficultas est, quanta, & qualis publicitas sufficiat, ut citra vitium detractionis queat delictum ignorantibus id in eodem, aut diverso loco manifestari? Publicitas est juris, vel facti: prior habetur per sententiam condemnatoriam publicatam, quæ transferit in rem iudicatam, & tunc secundum omnes licitè ubique locorum habentium commercium cum loco publicationis narratur, & secundum communiorem, veriorémque etiam in locis, ad quæ non facile noticia penetrasset: quia Judex etiam in his locis licite potest publicare, ergo etiam quisque alius Lugo num. 72. Haunold, cit. contra aliquos.

Dixi primò *per sententiam* quia ante hanc etsi sit reus in iudicio delictum confessus, aut de eo plene convictus, si tamen adhuc occultum manet nulli datur jus propagandi, Lugo cit. in fin. notans num. 79. non esse mortale peccatum vulgare si brevi sit ferenda sententia.

Dixi secundi *publicatam* quia etsi sit judicialis, & proforo externo, si tamen non sit omnino publica ex intentione iudicis, sed intra limites alicujus communitatis, qualis est sententia Prælati judicialiter puniens Religiosum, tunc est nefas sæcularibus referre delictum, aut pœnam, Lugo num. 73. ex Molin. tom. 5. Disp. 33. n. 7. Unde Inquisitores-S. Officij nequeunt referre sententiam occulte latam in Sacerdotem, aut Religiosum ob sollicitationem, aut aliud delictum: finis

enim Judicis occulte sententiam ferentis est consulere famam tum Rei, tum Ordini, aut statui: nihilominus non est culpa saltem gravis referre Religiosis ejusdem Ordinis scientibus jam capturam, ac in confuso, imò etiam alterius Ordinis, ad quos pervenit noticia capturæ Lugo num. 75. Laym. L. 3. tract. 3. pag. 2. o. 3. num. 10.

Responsum amplia etiam ad tempus, quo jam memoriæ sententiæ publicæ est oblivioni data: adhuc enim sententia legitima perseverat habitualiter, ergo nihil peccatur contra justitiam: imò nec contra charitatem contra Less. c. 11. dub. 13. num. 87. sicut enim bonum commune derogat juri ad famam, ita contemnit bonum privatum proximi post publicatam sententiam Laym. cit. Lugo num. 77. extendens num. 75. ad casum, quo infamia ex sententia redundat etiam in alios.

Publicitas altera est facti, quando nempe evidenter constat factum non apud paucos (horum noticia solum sufficit ad legitimam probationem in iudicio non ad publicitatem) sed apud tot ex illa communitate, ut nequeat ulla tergiversatione prudenti negari, aut celari Lugo n. 69. Laym. à num. 7. addentes idem dicendum si crimen sit notorium non quidem evidentiæ facti, seu in se, sed publicæ præsumptione, suspitione, infamiâ, unde potes citra mortale referre hanc publicam infamiam, præsumptionem seclusâ majore certitudine, seu asseveratione E. g. dicere talem Sacerdotem alere mulierem multis in vicinia suspectam conformiter cap. tuanos de cohabit. Cleric.

Quando publicitas est absoluta (si est limitata ad communitatem unius familiæ, seu domûs, aut Monasterij, aut etiam vicinæ

cinia, ut non facile notitia ad alios propaganda sit, propagatio est injuriosa Lugo num. 80. Laym. n. 10. Molin. tract. 5. Disp. 33. num. 7. damnans mortalis delictum grave notorium notorietati facti in uno cœnobio referentem in alio ejusdem Ordinis E. g. furtivum è cœnobio egressum cum continuo regressu) in aliquo oppido, Urbe, aut Provincia citra peccatum contra charitatem, aut justitiam posse narrari alijs in eodem loco ignorantibus, etsi ad eos nunquam notitia pervenisset E. g. ad virginem devotionis causa domi inclusam, aut perpetuè incarceratam, aut incolam proximè longè abiturum, est communis cum Molin. Disp. 32. num. 2. contra Sylv. &c. quia expedit bono communi ejusmodi confusio ad tollendum scandalum, ut si quis coram multis peccet, aut ita incaute se gerat, ut multis ingeneret opinionem sui delicti, vel ut addit Less. c. 11. num. 73. & 75. delinquat in loco publico eo tempore, quo multis innotescere potest, talis enim voluntate suâ amittit jus ad famam. Ex hoc fit argumentum etiam licitum esse delictum sic notorium notorietate absolutâ facti in hoc loco narrari posse etiam in locis alijs remotioribus, ad quæ non facile penetraret notitia delicti, quia ignorantia præcisè delicti quoad personas id ignorantes hujus aut alterius loci per accidens se habet ad licentiam id vulgandi, ergo si licita est vulgatio in loco commissi delicti etiam erit licita in loco non commissi, ad quem non facile pertingeret: idque confirmatur, quod etiam per Adversarios, si quis ex tali loco foret advena ad delicti locum, in eo fas est revelare illi, ergo etiam fas est ei remanenti in suo loco perscribere, Lugo à. n. 80.

Less. n. 75. contra Molin. Disp. 33. n. 1. Amic. n. 56. damnantes injuriam. Vide Lugo à n. 83. solventem contraria adversus hanc postremam doctrinam argumenta, cum quo nota multum interesse, an impotentia notitia in alijs locis de crimine hic patrato perveniat ex hoc, quod res hic patrata sciatur à paucis, vel verò quod sciatur quidem à multis, sed remoti valdè ab hoc loco impediuntur à notitia: hæc enim impotentia posterior illis in locis per accidens occultum facit delictum hic patratum, prior verò facit rem per se occultam, & idcirco illicite revelabilem, opponitur enim absolutæ publicitati.

Amplia Responsum datum de absoluta publicitate ad casum, quo crimen verum per injuriam est factum publicum Less. n. 77. Lugo num. 65. contra Molin. Disp. 32. n. 3. Amic. n. 57. quia totum jus proximi ad famam fundatur, vel in eo quod careat delicto, aut commissum sit occultum, hic non est occultum, ergo est jus amissum non per injuriam, sed propter crimen verum per injuriam publicatum.

Dices: ergo si quis falso infamis sit factus de crimine, etiam licebit post hanc falsi criminis publicitatem ulterius de eo loqui coram ignorantibus, aut id scientibus. Respondeo nego illatum: nempe fas esse loqui coram ignaro falsitatis, quia debetur vera fama falsè infamato, retinetque ad eam jus, quod graviter læderet scienter se conformans injustæ aliorum propalationi, quam confirmaret, Lugo num. 64. Hanc doctrinam sequitur Haunold. n. 545. si quis diceret aliunde sibi constare de veritate delicti (calem enim condemnat peccati mortalis, quia novus infamator, quantum est in se impediret

famæ

S s 3

famæ restitutionem, quam recuperandi spes esset, si falsitas famæ aliunde innotesceret) secus si præcisè diceret se habere ex communi fama, quod verum esset, neque effectivè plus noceret, quam quisque alius falsitatis ignarus. Distinctio hæc non caret probabilitate.

Dices secundò nefas est hoc tempore refricare memoriam delicti de præterito publici, at nunc oblitterati, ergo etiam nefas est delictum hic publicum referre alibi, quo ejus notitia non pertinet; quia sicut hoc tempore retinet jus ad famam, quia perinde se habet, ac si nunquam fuisset amissum, ita in alio remoto loco de eo fama est in statu pari, illi, si nullibi deliquisset. Antecedens spectatâ Justitiâ secus spectata charitate negat Lessius *num. 82.* Mendo *in Epitom. Verb. honor. n. 12.* At Lugo *num. 8.* Fagundez *Lib. 8. ad octavum Decalogi præceptum c. 4. num. 4. & 5.* Molin. *Disput. 33. num. 2.* asserunt etiam esse contra Justitiam. Respondeo primò nego antecedens de obligatione Justitiæ nisi redundet refricatio delicti præteriti in jacturam famæ præsentis, ita Tamb. *L. 9. Decal. c. 3. §. 2. n. 18.* quia jus in famam præsentem non efficit non fuisse malum de præterito, ergo non reducit jus amissum ad famam præteritam, ergo refricatio præcisè hujus non est contra jus amissum, nec contra jus præsens, nisi fama præsens imminuatur prout facile contingit; redditur enim facillimè suspectus; aut si exinde impeditur ab aliquo bono consequendo vel removeatur ab officio. De cætero negatur Adversarijs, quod per oblitterationem ex temporis diuturnitate, vitamque præsentem olim infamatus perin-

de se nunc habeat, uti fuerat ante infamationem præteritam.

Respondeo secundò esse contra charitatem oblitteratam infamiam refricare sine causa justa (hæc excusat historicos scribentes oblitterata scelera olim publica per illationem nonam) quia bonam existimationem etiam de vita præterita nunc habet apud ignorantes, ergo ejus ablatio sine justa causa est graviter contra charitatem.

Ad plenam præsentis Undecimæ illationis notitiam superest decidere, quot personis debeat delictum innotuisse, ut dicatur publicum? Respondeo certior regulam dari non posse eâ, quam viri prudentis arbitrium definit spectatis circumstantijs delicti commissi, videlicet loci, temporis, & numero personarum plerium, & pauciorum per plures, paucioresvè domos sparsarum notitia criminis, earumque conditione, nempe harum fragilitate, ut moraliter sit impossibile cohibere, ne ad alios ejusdem loci incolas notitia perveniat, ita Laym. *n. 8.* Haunold. *n. 544.* Tamb. *n. 10.* quia aliz observationes, quas adducunt Lugo *num. 70.* cit. Haunold. Tambur. & communiter alij ex Molin. *Disput. 31.* Difficiliter ob earum multitudinem sunt practicabiles.

317. Infero duodecimo Auditor detractoris peccat mortaliter contra charitatem primò sibi complacendo in detractione mortali; gaudet enim de malo gravi proximi. Secundò non impediendo detractionem concurrentibus his tribus, nempe quod detraçtio sit mortalis, speciem impediendi, possitque sine gravi suo incommodo impedire. Unde Molin. *Disp.*

Disput. 35. num. 3. S. Thom. quest. 73. Art. 4. Lugo num. 120. raram esse obligationem sub mortali impediendi inter aequales, rarissimam esse in inferiore respectu superioris agnoscunt. Primò quia auditor communiter nescit, an ea res sit jam publica. Secundò, quia si alij sint presentes sæpè melius consulitur infamato, nam ex subita interruptione possent quid gravius suspicari, quam si res narrata. Tertiò quia sæpè detractor exacerbatus correctione insurgit gravior ad detrahendum. Quartò quia sæpè alter habet causam justam propalandi, aut id, quod dicitur, facilè potest reparari postea monstrando ejus falsitatem. Addit Lugo n. 129. in fin. pro scrupulosis eos rarissimè obligari corrigere etiam in circumstantijs, in quibus alij obligarentur, quia cum scrupulosi existimentur, facilius despiciuntur, & ideo cessat spes emendationis.

At si Auditor non habet se mere passive, sed est concursa detractionis ad hanc excitando, imperando, minando, blandiendo, consulendo, sciscitando, (nisi prudenter putetur non fore mortalis, aut nullum, aut exiguum damnum infamatus incurret apud curiosum sciscitatorum, Laym. n. 14. probabiliter à mortali excusari putat) peccat mortaliter ex genere suo contra Justitiam, & quidem gravior ipso detractore; hic enim peccat solum detrahendo, ille verò etiam scandalizando. Unde inducens tenetur ad restitutionem (nisi aliunde certo detra-xisset secluso consilio, &c. tunc enim non esset efficax causa infamiae, nisi induxisset imperativè: quia licet sine mandato esset detraçtio, hic & nunc tamen detrahit etiam ut instrumentum mandau-

tis, si operatur in virtute mandantis Amic. num. 68.) nisi brevi fuisset aliunde publicandum justè, quo casu etiam non peccaret mortaliter, si haberet certitudinem publicationis futuræ Amic. n. 66. qui rectè subjicit n. 72. quod etiam continuans detractionem ab alio sponte inceptam manifestando nova peccata debeat restituere, secùs eadem narrando confirmans, nisi confirmatio antea dubia reddat certa.

Porro mandans tenetur Principalius ad restitutionem læsæ famæ, quam mandatarius; & contra detrahens ex consilio alterius (principalius adstringitur, consulens verò in defectum principalis.

Quando audiens est superior. Præ-latus detrahentis, tunc ex officio, consequenter ex Justitia debet impedire detractionem contra suum subditum, consequenter in defectu Principalis, seu detrahentis restituere, at si infametur non subditus, videtur probabilius ex Justitia non obligari, quia officium non obligat ad procurandum bonum non subditorum, Lugo num. 134. Molin. Disput. 34. n. 5. tom. 4. contra Less. c. 21. dub. 23. n. 122. nisi infamatus externus imploraret officium, tunc enim est Justitia assistendum ei esset, cit. Lugo.

Dixi Superior Præ-latus, quia Superior sæcularis E. g. Urbis gubernator non impediens detrahentem etiam subdito, verum hujus occultum crimen prodendo, non peccat contra Justitiam; eo quod ejusmodi delicta non soleant deferri ad ejusmodi forum, nec puniri, sed delatus detractor cogitur solum probare, vel retractare, nisi si crimen grave falsum Lugo 132.

§. II.

*An & quando secreti delicti revelatio caret vitio
Detractionis.*

318. **S**ecretum est Sacramentale in foro conscientie commissum, vel naturale hoc est duplex; nempe vel commissum, id est, ex peculiari commissione delinquentis, aut alterius concreditorum, vel promissum, ut si quis aliunde occulti criminis notitiam licite comparer, postea promittat se alijs non revelaturum. Præter commissum & promissum est aliud, cujus cognitio est injustè comparata E. g. litterarum rptione. De Sacramentali est certum, quod in nullo eventu probabili possit licite detegi. Secretum commissum est, vel explicitum, ut dum quis pandit crimen eo pacto, ut nulli prodatur; vel est tacitum, quando scilicet ex circumstantijs constat rem tibi sub secreto committi, & te illam sic accipere, qualiter ad secretum obligantur Medici, Advocati, Chirurghi, Obstetrices, Theologi, Consulti.

Certum est, quod utroque modo commissum obliget ex Justitia, ne reveletur, intervenit enim pactum utrinque onerosum, nempe quod committens ex sua parte concredat, alter verò quod concreditorum apud se servabit; Quare hic tenetur ex Justitia tacere, postquam alter concredidit.

Secretum promissum vel est de crimine, quod independentè à secreto non

potes sine injustitia revelare, vel debes, si primum duplicem revelando committis injustitiam; unam rei occultæ detractione, alteram violatæ promissionis, si intendisti expressè te obligare ex Justitia, secus seclusâ hac intentione per *num. 211.* si ante promissionem deberes revelare, ut judici legitime interroganti ex prævia semiplena probatione, aut fama publica E. g. furti, teneris etiam post promissionem fateri, quia tunc negatio est illicita, proinde non poterat cadere sub promissionem aut juramentum: At si furem deprehendisti, potes illum judici prodere ante promissionem, ut si furtum potes probare, & tibi esset præjudiciosum, &c. secus post promissionem, & quidem sub mortali, si jurasti, secluso autem juramento mortalitè, vel venialitè juxta rei qualitatem, & circumstantiam, *Molin. tom. 5. Disputat. 4. num. 4.*

Ex his patet, quod secretum commissum gravius obliget, quam promissum, proinde ob leviores causas possit rumpi quam commissum: hoc enim obligat etiam in casibus, in quibus aliàs revelare poteras, aut debebas: sic non potes revelare superiori tibi præcipienti, aut judici legitime quærenti, neuter siquidem potest præcipere, nisi scientia sit legitime

gitime communicabilis, notitia autem comparata per commissionem non est licite communicabilis, sed conscius perinde se habere debet, ac si nesciret: est enim communicata illi notitia sic restricta & sigillata, nisi committens secretum injuste vexet Republicam aut innocentem, nec vult ab injuria desistere, tunc enim potest revelari, etsi fuisset data fides silentij sub obligatione mortis subeundæ; nam promissio talis non complectitur casum, quo vis vi repellenda est, Lugo à *num. 141.* Molin. *Disp. 5. n. 6.* uti nec si ipse committens à sua nequitia nequit erui, nisi prodatur, ut si velit desistere à matrimonio cum occulto impedimento Molin. *n. 7.* Laym. citandus *n. 2.* complecteretur autem si malitia committentis non intervenit, quia materia promissa est licita etiam pro tali eventu, Lugo *n. 115.* Molin. *Disput. 37. num. 10.* Laym. *L. 3. tract. 3. p. 2. cap. 5. num. 4.* (limitans ut) non obligetur subire mortem, nisi agatur de maximo committentis secretum damno, extra hoc enim certo potius committens ex lege charitatis debet subire damnum, quam innocens vitæ discrimen unde si sine committentis malitia homicidium imputetur innocenti, non potes revelare, sed potius finire innocentem condemnati, cum tunc nec ipse committens teneatur se prodere, nisi posset citra grave suum incommodum E. g. fugere, tunc enim si præmonitus nollet fugere, potest & debet prodi Molin. *n. 6.* Laym. *n. 2.*

Secretum commissum, & à fortiori promissum non obligat in casu, quo tormenta gravia, mutilatio, aut mors sua, vel tuorum vitanda, licet vita com-

mittentis periclitaretur ex revelatione, quia nemo cum tanto suo aut suorum onere acceptat à privata persona, talia secreta secundum ordinatam charitatem, Molin. *Disput. 37. num. 10.* an, si, ut paulo ante dictum est sub tanto sui onere acceptasset, aut secretum vi, aut fraude extorsisset, sic enim tenetur etiam cum aliquo suo majori damno servare secretum, unde si ex revelatione hujus mors imminet infamati, potius debet eam subire, quam revelare injuste ejus notitiam comparans Molin. *n. 13.* Amicus *n. 107.* contra Petrum Navar. & Less. quia est injuriosus non solum in secreti extorsione, sed etiam in ejus usu, cum si posset restitui, deberet restituere, proinde cum nequeat extortum reddere, debet saltem eo non uti: sicut furans equum non solum est injustus furando, sed etiam non restituendo equum, teneturque illum restituere in pari Domini necessitate, sicut in tantum non posset furari, aut vi rapere.

319. Quæres hic occasionaliter, quanta sit culpa secreta litterarum cognoscere ex earum apertione, vel lectione? Respondeo cum Molin. *tom. 5. Disp. 36.* Sanch. *L. 6. Consil. cap. 6. dub. 3.* Lugo *Disp. 14. à n. 148.* nisi sit consensus saltem præsumptus, aut prudenter quis judicet non contineri in litteris secretum grave, peccat mortaliter, sive aperiat sigillatas, sive non sigillatas, repositas tamen in loco, in quo secreta servari solent, nempe in loco clauso, sed casu relicto aperto (nisi sis in sententia docentium non esse mortale uni, aut alteri viro prudenti revelare secretum) etiam dum dubitat, an res magni momenti contineatur propter periculum, cui se

T t

expo-

exponit, teneturque ad restitutionem damni secuti totius gravis, nisi culpa fuerit levis, aut si grave damnum prudenter credebatur non futurum, ita Molin. loco cit. (quidquid contradicat Lugo n. 149.) quia tunc damnum est involuntarium. Tempore belli licite intercipiuntur litteræ hostis, & leguntur, uti etiam illæ, ex quibus prudenter times proprium, aut alienum injustum damnum; pariter Ministris publicis fas est referare litteras dum expedire bono communi judicant, cavendum tamen, ne publicent alia eo non facientia.

Quomodo se gerere debeat Superior in secreto delicto subditi ad se delato constitutum est de Religiosis Societatis in Congreg. VII, Decret. 33, de quo fuse Lugo à num. 117. & à n. 145. Palao 1. p. tractat. 6. Disput. 3. pag. 11. Haunold, tract. 2. n. 550. Ad quoddam Decalogi præceptum spectet secreti observatio Disputat loco cit., Lugo 143.

Resp. Deturque ad illud præceptum spectare, ad quod spectat bonum, quod aufertur violando secretum; quando enim secreti violatio redundat in damnum vitæ, membrorum sanitatis, observatio secreti pertinet ad bona corporis, si redundet in damnum famæ, aut honoris, observatio spectat ad bonum famæ, &c. Si redundet in damnum bonorum fortunæ, observatio secreti spectat ad bona fortunæ, proinde ad præceptum prohibens horum violationem. Demum si violans secretum nocet bonis animæ, ut si circa hæc sequitur aliquod damnum E. g. peccatum, ignorantia, læsio usûs rationis, aut quid simile, observatio spectat ad bonum animæ. Et cum secretum E. g. scientia, quam quis possidet alijs ignorantibus sit quoddam bonum ab anima possessum, ejus violatio censetur esse quasi furtum spirituale circa bona animæ.

§. III.

Enodatio plurium quæstionum de fama & honore & bonis fortunæ ex damnatis propositionibus.

320. **Q**uæres primò an Religiosus, aut clericus calumniatorem gravia crimina de se vel sua Religione spargere minantem, jamque paratum publicè, & coram viris gravissimis impingere licite occidat, si alius modus impediendi non superest? Ratio affir-

mandi, licita est occisio injusti invaloris bonorum magni pretij, dum aliter conservari possunt, ergo à fortiori observandum honorem & famam utpote Ordinis altioris bonis fortunæ. Respondeo negativè; affirmativam enim Alexander VII. in propositione 17. damnat, cui

eni est affinis immediate sequens 18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare: Damnatæ Alexandrinæ decimæ septimæ concordat damnata ab Innocentio XI. trigesima: fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fustis percutiat, & post impactam alapam vel ictum fustis fugit.

Ratio omnium est, quod omnes dictæ propositiones sint periculosissimæ communique bono perniciosæ utpote laxantes licentiam facile tollendi homines ex vita sub prætextu imminentium gravium calumniarum, falsæ accusationis aut attestacionis, aut ferendæ iniquæ sententiæ, & cum quisque se facile pro viro honorato reputer, datur sic plerisque licentia occidendi alterum quasi nitentem calumniari cum percussione, quod aliâ viâ calumnia sit inevitabilis cum maximo reipublicæ detrimento, ut notavit Laym. *L. 3. tract. 3. pag. 3. c. 5. n. 2.* Amicus hic *Disp. 36. n. 118.* nunquam docuit oppositum, sed expressè protestatur se loqui solùm disputandi gratia maturo iudicio relicto penes prudentem lectorem vide *num. 27.* præsentis tractatus.

Confirmatur ex Didaco Hurtado *Theol. Reform. ad proposit. Innocentij XI. Dissert. 19. a n. 7.* licet cuivis fas sit vim vi repellere servata debita moderatione, secus ulli nullâ vi intercedente, idque patet à posteriori, quod in omni benè ordinata republica plectere-

tur ut homicida, si occideret alterum nullam vim exercentem sub prætextu calumniæ imminentis declinandæ, atque in calumniis injustis regulariter nulla vis inferitur: vis enim dicit actionem fieri sciente, ac renitente altero, proinde contrariè invito: calumnia autem sæpe clandestine spargitur: est enim nihil aliud, quam impostura falsi criminis, seu impostio & obiectio, ergo calumnia est separabilis à violentia, sed & ab hac separatam non fas est præoccupare occisione calumniatoris, imò nec minori alia violentiâ, calumnia enim non vi, aut cædibus, sed veritatis manifestatione propulsatur.

Ratio affirmandi allata in oppositum est infirma, quod magni pretij bona facilè nequeant recuperari ab invasore, & nisi fas esset occidere hunc servato moderamine nequissimi latrones, & fures foverentur.

Similiter vita semel amissa, & pudicitia virginalis est irreparabile damnum multo gravius bonis fortunæ, ergo si licita est occisio pro defensione bonorum magni pretij, à fortiori occiditur justè aggressor vitæ, & nitens stuprare Virginem, dum aliter nequit violentiam actualem repellere, (ut si clamor sit inutilis, aut ignominiosus) etsi exinde sit æternum damnandus, id suæ malitiæ imputet, non necessitati gravi, cum nulla labore, Molin. *tom. 4. Disp. 17. num. 10.* Sylvest. *V. Homicid. 1. q. 5.* Idem dic de eo, qui violenter vult cum viro sodomiam patrare Cardenas *Dissert. 21. n. 47.*

321. Dixi pro defensione magni pretij: quia secluso magno pretio occisio foret homicidium: unde Innocentius XI. damnat propositionem trigessimam

mam primam: Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei, Ratio damnationis est, quod aureus unus regulariter non sit necessarius pro conservatione vitæ suæ, aut suorum, aut status justè acquisiti. Immeritò autem propositionem damnatam Lumbier & Filguera appingunt Molinæ tom. 4. Disp. 16. num. 7. sic loquenti: *Quando autem quis injustè aggredetur usurpare rem etiam valoris unius aurei, vel minoris adhuc valoris resistente Domino, aut Custode illius, certe neque ad panam neque ad culpam audeam condemnare, qui illam defendendo interficeret cum moderamine inculcata tutela injustum aggressorem.* Immeritò inquam illi attribuitur, non enim indiscriminatim loquitur de fure, sed de raptore, seu violento occupatore: nec dixit regulariter, sed non audeam, quod verbum notat suspensionem, & dubietatem, ac insuper requirit moderamen inculcata tutela, ubi plures involuntur conditiones difficulter concurrentes, nec attendit ad valorem rei defensæ, an sit aureus aut minor sed potius ad contemptum & violentiam justè defendenti illatam, hæc autem magna possunt esse etiam pro re nimis parva: ita vindicat Molinam citatus Hurtado num. 49. et in 48. non acquiescat propositioni Molinæ absque majore explicatione, uti nec ego.

Si regulariter est illicita occisio ad defensionem actû possessorum, multo minus ad defensionem non possessorum, sed speratorum, aut ad quæ habemus jus ad rem: quare scandalosa est propositio trigesima secunda inter 65. Innocentianas: non solùm licitum est defendere

defensione occisiva, quæ actû possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus. Uti etiam trigesima tertia nihil priori addens; nisi varia exempla juris inchoati, quæ ita sonat: *licitum est tam heredi, quam legatario contra injustè impediens, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut, & jus habenti in Cathedralam vel prebendam contra eorum possessionem injustè impediens.* Prior propositio omisâ defensione honorum pleno jure ad nos spectantium duas continet partes; unam de sola spe honorum omni speciali jure destituta; alteram innitentem alicui juri præhabito, quod exemplificat trigesima tertia.

Ratio damnationis est, quod patet aditum frequentibus homicidijs propter jura ad rem, & spes plerumque incertas quas, & earum frustrationes insanna lucri cupiditas certas apparere facit: neque propositio distinguit, an injustitia sit clandestina, proinde non in violenta, an vis gravis, aut levis, an res defendenda sit magni vel parvi momenti, quæ omnia & plura alia explicanda forent, ut decerni possit, an quanta defensio sit licita, ut arguit citatus Hurtadus à n. 55.

Dictas duas propositiones Filguera, & aliqui alij adscribunt Patri Amico hic Disp. 36. n. 131. Sed falsitas est pathetica: quia Amicus in prima meminit defensionis siue licite occisiva, & in secunda adverbium taliter etiam omisit, ac in antecedentibus consequentibusque corollaris, quando defendit licere occisionem clare expressit: hic verò penitus siluit atque insuper n. 126. tres requirit

Con-

Conditiones, sine quibus occisio est illicita. Unde corollarium tertium continens præfatas duas propositiones intelligendum non est sine iisdem, earum nullam postulant damnata Thefes.

322. Superest, ut refutetur altera pars propositionis trigesimalæ assertentis fas esse eidem viro honorato occidere eum, qui alapam infligit, aut fustè percutit, postea fugit, quam assertionem multi tenuerunt cum Navar. *Manual.* s. 15. n. 3. illique speculativam probabilitatem detulerunt Less. cit. Laym. Filliuc. Reginald. Dicast. at practicam vocant in dubium, & merito practicè esse improbabilem, est exinde, quod vix humanitus sit possibile, ut contra illum, qui destitit à violentia, & ne offensam prosequatur, fugit, præfata assertio practicetur absque scandalo, excessu, aut vindicta, quid enim aliud est, talem percussorem occidere, mutilare & repercutere in illis circumstantijs, quam se vindicare seu reddere malum pro malo, idque putare honorificum depravata mundi imaginatione adversus legem Evangelicam: hoc enim non est vim vi repellere, cum fugiens nullam vim inferat, sed ab illata destitit, & injuriam diminuit ostendendo mecum, nec repercussione &c. restituitur honor, hic namque restituitur retractione injuriæ, veniæ petitione, aliisque actibus honorificis, hoc non fit fugâ, nec actibus assertis in dictis propositionibus, sed intendit honorari ob vindictam propriâ autoritate sumptam, si verò esset honorificum reddere malum pro malo, majus pro minore, & quasi Deus non servasset suis Ministris ultionem Deut. 32. v. 35. *mea est ultio, & ego retribuam.* & Rom. 12. v. 19. *scrip-*

tum est, mihi vindictam, ego retribuam, dicit Dominus: hæc non est Consilij, sed præcepti constat ex Ecclesiastici C. 28. *qui vindicari vult à Domino, inveniet vindictam.* Et certè, si honor refarciri posset occisione dehonoris, tunc maxime procederet, dum Maritus reperit adulterum in flagranti cum uxore; hoc autem damnatur ab Alexandro VII. *proposition. 19.* ita sonante: *non peccat Maritus occidens propriâ autoritate uxorem in adulterio deprehensam.* Vide Molin. tom. 4. *Disp. 17. n. 8.* probantem esse puram vindictam.

Non est paritas à latrone cum rebus meis magni pretij fugiente, quem possum trajicere, si aliter eas non est spes, recuperandi, nam latro secum defert res meas, secus percussor meum honorem, sed hic est similis comburenti meam domum, quam non defert secum, sed vacuus recedit, hunc autem incontinenti posse occidi nec divina, nec naturalis lex finit, esto damnificatio aliter sit irreparabilis. Deinde etiam assumptum ut falsum negat Covar. Cum non paucis apud Dian. p. 8. *trdct. 7. Res. 47.*

Dices: vilis, & infamis habetur, qui receptâ alapâ non repercutit etiam usque ad occisionem, si alia via recuperationis desit. Respondeo sciscitando, quinam ita censeant? certè non prudentes, & legis Christianæ sectatores, sed terrena sapientes, quorum judicia non sunt tanti faciènda, ut proximus sit occidendus, ne honori nostro adversetur: *hæc est sapientia Carnis inimica DEO* ut loquitur, Apostolus Rom. 8. v. 7. *revera autem ratio proxima, ob quam percussus apud prudentes hujus sæculi cense-*

tur infamis, ea est, quod se non vindicet, non autem quia reputatur pavidus, cum fugiens potius ostendat ipsum esse timendum, & licet esset timidus, non tamen timor est tanta macula: ut debeat repelli tantâ vindictâ. Igitur contemptibilitas nata ex omissa vindictâ, non est revera vilitas, & infamia, sed falsa procedens à datis in reprobum sensum, uti exprobrat Isaias C. 5. v. 20. *dicunt malum bonum, & bonum malum ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.*

Observat Hurt. n. 37. in propositione relata, trigesima non damnari opinionem affirmantium licere occidere continuantem ictus cum arundine, vel repetentem alapas, vel eodem in loco persistentem defensurum, id quod patraverat, talis enim vim injustum continuat, nec ante recessam censetur consummata injuria, quapropter repercussio non transit in aggressionem, uti fit, dum percussor fugit, sed est iusta defensio, dummodo non sit major, quam postulet necessitas, foret autem major, si percussus posset percussorem cogere ad fugam, tunc enim illicitè occideret, aut mutilaret. Quod dictum est de continuante percutere, est par ratio de eo qui per barbam alterum trahit injuriose, Moya in *selectis p. 2. tract. 6. Disp. 3. q. 3. n. 13.*

Ex his etiam resolvitur, an ad ignominiam impediendam, aut ad acceptam vindicandam, licitè possit provocare ad duellum, aut provocatus comparere? Responsio negativa eruitur ex dictis, quia apud prudentes non incurrit ullam infamiam, sed laudem ex observantia legis naturalis in 5. Decal. præ-

cepto: nullus enim potest propriâ auctoritate alterum, aut se occidere, aut periculo vitæ exponere, nisi necessaria sit sui, aut innocentis defensio. Unde Alexander VII. proscripsit hanc propositionem secundam: *Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.* Nota quam incurrit apud homines mundanos, est nota laude digna apud sapientes æstimatores, & licet re ipsa foret infamia, cum tamen sit transitoria, est postponenda salutis animæ, cujus amittendæ periculo se evidenter exponit, ob hæc, & gravissima alia damna ex duellis consequi solita Henricus IV. Rex Galliæ decrevit, quod tam provocans, quam acceptans duellum sit habendus pro infami, & modernus Rex Ludovicus XIV. sub confiscatione bonorum omnium prohibuit severissimè ac efficaciter sustulit.

323. Quæres secundò an Matriona aut puella honesta furtivè imprægnata ante factus animationem possit procurare abortum, ut evitet vitæ periculum, vel infamiam sibi, aut familiæ nobili imminentem. Affirmativam probabilem dixit Lezana in *Summa 99. Regular. volum. 2. V. abortus. n. 5.* Trullench. in *Decal. c. 1. dub. 4.* Barbosa in *collectan. ad 5. Decretal. C. si aliquis 5. de Homicid.* hõrum Sententiam reprobat Innocent. XI. proposit 34. *licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.* Hanc immediate sequitur trigesima quinta docens nullum fœtum, quamdiu est in utero vivere animâ rationali, sed incipere primum, dum

dum pariter, atque adeo in nullo abortu committi homicidium.

Respondeo negativè cum Laym, L. 3. tract. 3. p. 3. c. 4. n. 2. q. 2. dicente nullo sine bono cohonestari posse. Molin. tom. 4. Disput. 27. n. 6. Lugo Disp. 10. n. 131. &c. quia abortus est fœtus jam concepti ex utero violenta abactio, seu ejectio, sed hæc est illicita: seu finis sit præservatio mortis, sive infamiae certò imminentis non procurato abortu, etsi fœtus nondum esset animatus: qui etiam per patronos damnatae Thesii non licebat procurare abortum fœtu animato, ergo nec ante animatum. Consequentia probatur primo ex S. August. L. 1. de nuptijs & concup. c. 15. ubi vocat *crudelem libidinem sterilitatis venena procurare conceptos fœtus, & prolem velle prius interire, quam vivere & si jam vivebat, occidere antequam nascatur.* Secundò quod occisio, aut gravis infamia prægnantis sit aliter inevitabilis, est moraliter impossibile judicium moraliter certum formare, ergo est practicè improbabilis ejusmodi excusatio. Antecedens probatur, quia periculum, dum non est fœtus animatus est valde distans, estque incredibile non superesse modum id declinandum, ipsaque conceptio ante animationem est omnibus incerta, & licet forte contingat, facile confundi solet cum alijs infirmitatibus, adeò ut nec ipsi Medici valeant discernere. Partus quoque multis medijs potest occultari illis, à quibus timetur, & vix nunquam desunt fideles Amicæ, aut Matres, quæ secreto auxiliantur in re jam inevitabili. Atqui judicare certo hæc omnia media postea defutura est moraliter impossibile, aut quod pericu-

lum vitæ non posset evitari, quin posset vis vi repelli, aut aliter in tuto collocari.

Tertiò quod praxis opposita libidini frænum laxet, si enim liceret aliquando procurare abortum ex prætenso illo sine, à fortiori liceret impedire conceptionem fœtus procurando sterilitatem, cum non conceptio sit remotior ab hominis generatione, quam conceptio liceret fœminæ omni modo semen jam receptum expellere, ipsi viro extravasare effundere ante consummatum coitum: fœminis conjugatis expertis ordinario partus periculosos, fas foret similia praticare.

Quartò quod procuratio abortus sit intrinsece mala utpote directè opposita fini primario copulæ, qui est prolis generatio, quam quia impedit, hinc etiam nullo casu secundum omnes est licita directa procuratio pollutionis, sed etiam, & quidem longè propinquius abortus impedit prolis generationem.

324. Objicies primò si Mater cogeretur, ad abortum fœtus inanimari, ut olim in Hispania Judæi cogebant Mauras sibi servientes, licitè Mater expelleret fœtum, cum hic ea moriente nunquam esset animandus, ergo etiam in nostro casu. Confirmatur Less, Molin. Toletus Laym. apud Dian. p. 11. tract. 6. Resol. 50. circa finem contra Sotum Turianum. Gasp. Hurtad. affirmant licere sibi membrum etiam vivum amputare ad imperium alterius, quando, nisi id faceret, occideret, ergo etiam, &c. fœtus enim ante animationem est pars viscerum, si autem hoc licet ad declinandam mortem, etiam fas erit ad præcavendam infamiam, hæc enim rectè morti

morti æquiparatur: unde in jure civili *L. Iusta causa 9. ff. de manumissis* vinctæ æquiparantur periculum vitæ, & periculum infamiæ. Respondeo nego antecedens, ad confirmationem Respondeo primò instando, ergo etiam fas est se pollueri ad evitandam mortem violentam, quia semen nondum decisum est pars corporis. Secundò retorquendo, ergo etiam licebit ex illo antecedente concludere, quod licita sit foetus animati abactio. Tertiò nego consequentiam, quia membrum corporis est principaliter ordinatum in bonum, & conservationem totius, ut igitur hoc servetur, abscissio est licita; foetus autem, licet detur esse partem Matris, non tamen est pars talis, quæ principaliter sit ordinata ad conservandam Matrem, sed à longè nobiliorem alium, nempe ad propagationem speciei: unde non servit Matri, sed e contra dum præstat ei alimenta cum suo incommodo, neque eo nascente sit manca. Accedit, quod semen jam decisum nec sit pars Matris, nec Patris, longè minus foetus jam conceptus, sed contineatur intra uterum, unde fugit alimentum absque ulla physica unione, quæ tribueret illi rationem membri aliàs ut arguit D. Augustinus *L. 6. contra Julian. cap. 14.* si infans esset pars Matris, hæc Baptizata, ille esset Baptizatus, quin posset Baptizari postea natus.

Ex his colligitur, quod et si infamia æquiparetur morti, nihil conficiat argumentum, cum non liceat ad vitandam mortem causare abortum. De cetero falsa est æquiparatio, ut ostendit, & argumenta contraria diluit Raynaudus *tom. 14. tr. de ortu infantium §. 6. c. 10.*

à num. 43. fol. 306. probatque honorem, famam, laudem, &c. esse inferiora non tantum vitæ corporis, sed etiam alijs hujus bonis, ut lumine oculorum, sanitate. Quare Lessius *L. 2. hic c. 11. n. 88.* dixit nemo prudenter pro quantavis magna fama eligeret mori. Unde vulgi error est pro honore moriendum esse, ut scribit Laym. *c. 3. n. 3.* Gobat *Theol. Juridic. c. 18. n. 8.*

325. Objicies secundò foetus nondum animati abortus licita est procuratio ad servandum ex morbo Matris vitam, aliàs Medicorum Judicio morituræ; minus enim malum est impedire animationem foetus, quam hunc una cum Matre extinguere, Sanch. *L. 9. de matrim. Disput. 20. n. 9.* Laym. & alij contra alios apud Dian. *p. 5. tract. 14. Res. 90.*

Tertio matrimonium, & hujus usus naturam suam per se primo ordinatur ad speciei propagationem, & ideo debitum illius per se loquendo nequit negari citra peccatum mortale; at tamen licite negatur, quoties prudenter timeatur foetiviam ex conceptione morituram, estque probabile illam concepturam, Dicast. *de Sacram. tom. 3. tract. 10. Disput. 9. n. 212.* Cajet. *in sum. V. matrimonium. sub. tit. de usu matrim. Conjugij vers. primus, §. 6.* negans debiti obligationem urgere quoties sine periculo vitæ, aut ægritudinis reddi non valet. Estque hæc communis sententia approbata à Sanch. *Disput. 24. n. 2 & 12.* etiam in casu, quo ex negatione debiti alteri immineret incontinentiæ periculum, non enim se obligat simpliciter ad reddendum debitum, sed salvam personam incolumitate.

Respon-

Respondeo primò, ad secundam longè probabilius negari antecedens cum Valq. Less, Amic. Navar. Moya Filliuc. de directa procuratione abortus, hæc enim æquiparatur pollutioni, cujus procuratio directa etiam ad morbum depellendum est prohibita *Resp.* secundò transeat antecedens nego consequentiam, quia in antecedente urget morbus præsens, cujus expulsio procuratur, dum nullum aliud medium superest: at in abortus procuratione malum non est præsens, cum scæmina de præsentis bene valeat, malumque à longe imminens potest multipliciter occultari.

Respondeo ad tertium concessio antecedente negando consequentiam, plures enim causæ insufficientes ad impediendam generationem post copulam, vel ad abortum, sufficientes sunt ad non reddendum debitum, obligatio enim hujus oritur ex contractu, proinde tot admittit dilationes, excusationesque quot restitutio, aut cæterorum debitorum solutio; at, ne directè impediatur conceptio, vel animatio, ex natura rei obligatio consurgit.

Quod si ejusmodi mulier ob partus periculosos excusata ab obligatione reddendi debitum defuncto Marito convollet ad secundas nuptias, inscio secundo Marito præfatæ difficultatis, censeturne renuntiare suo juri, proinde reddere debitum cum vitæ futuro periculo teneatur. Respondeo cum Didac. Hurtad. in *Theol. Refor. Dissert. 20, n. 43.* affirmat, aliàs magna foret in contractu onerum inæqualitas.

Item conjux sanus ignarus, quod alter laboret leprâ contagiosâ, non tenetur huic concedere usum Corporis,

esto verius sit posse reddere, ut ex communi tradit Sanch. *L. 2, Matrim. D. 24. à n. 21.*

326. Objicies quartò scæmina violenter oppressa potest in continenti seminisjam recepti ejectionem procurare, ne sequatur conceptio, ergo similiter excusabit metus mortis, aut infamix. Antecedens est Sanch. *L. 2. de Matrim. Disp. 22. n. 17.* continuatur enim vis retento semine, unde sicut se agitare potest, ut non recipiat, sed extra vas effundatur, ita videtur fas esse receptum ejicere.

Respondeo nego antecedens consummatâ enim copulâ opprimens se habet ut alapam infligens, & post hanc recedens, cujus repercussio non est justa sui defensio, sed vindicta *per num. 322.* unde ad probationem negatur vim continuari, sicut continuatur, antequam copula sit consummata, ante cujus consummationem licitum est oppressâ omni modo contrahiti etiam cum occasione oppressoris, secus post consummationem, etsi fiat in continenti, nam per ejectionem recepti seminis non potest recuperari virginitas, nec honor ejus, nec est medium licitum se præservandi à damnis graviditatis, partus; & infamix securaræ, aliàs etiam concessum esset id ipsum facere eo jam coagulato, proinde abortum facere, quod negat etiam Sanch.

Nec juvat cum eodem dicere, quod tempore coagulationis semen pacificè possideat, hoc enim difficulter declarari potest, attentâ enim Origine semen nunquam potest dici possessor pacificus, sed violenter intrusus; nec fit pacificus possessor post recessum viri, quia hic recessus fit mox mox, ac copula est consum-

U u

mata

mata, ergo mox pacificè possidet, ergo etiam in continenti nequit ejicere.

Confirmatur contra hominem nequit etiam in continenti ejicere foemina ex metu gravi consentiens viro, aut primo bimestri deliberans de ingressu Religionis, si per vim cognoscatur à Marito, atqui si sententia Sanch. valeret, difficulter ostendi posset, cur etiam in hoc casu non esset licita ejectio, quod enim consenserit, non probat eam amisisse jus servandi se indemnem sicut ei, qui per metum concessit latroni auferre sibi equum, non auferatur jus eundem recuperandi persequendo eum in continenti, postquam cepit fugere. Quod oppressa post ratum Matrimonium patiaturo multo leviolem injuriam sine infamia, non satisfacit; nam auferatur illi jus valde aestimabile eligendi sponsum infinite nobiliorem, impediturque status longè altior, & securior.

327. Objicies quintò abortio foetus inanimati non est tanti momenti, ut non liceat exigere aut reddere debitum cum periculo abigendi foetum inanimatum, ita Martin à S. Joseph. in *Monitor. Confessor tom. 1. L. 1. tract. 50. n. 2.* quia ob rem parvi momenti non est rationabile conjuges privare jure suo, ergo etiam non est saltem mortale facere abortum foetus inanimis ut vitam aut famam conservet. Respondeo nego antecedens cum Reliquis omnibus Theologis apud & cum Sanch. *L. 9. Disp. 22. n. 1.* damnantibus peccati mortalis conjuges Matrimonio utentes cum periculo abortus quin distinguant inter foetum animatum, ac inanimatum, unde male allegatur Sanch. à præfato Martin. pro sua sententia, cum is dicat manifestam

esse culpam mortalem, certam verò vocet Gasp. Hurtad. quem etiam pro se citat cit. Doctor, quando autem excusant à lethali loquantur vel de periculo levi, seu non satis fundato, quale timetur ex superveniente coitu, vel de abortu improprie tali, nempe de dissipatione materiae, ex qua unita, & coagulata foetus conciperetur, nisi accessisset novus coitus, qui impedit conceptionem, & prægnantiam, quæ tunc erat via, nec spectat ad abortum per n. 323.

Nec ratio Martini à S. Joseph. est vera, cum falsissimum sit abortum foetus inanimati esse parvi momenti, tum quia ex violenta abortione sæpe prægnantes incurrunt periculum propriæ sanitatis, uti testantur Medici apud cit. Didac. Hurt. n. 9. & respectu foetus, etsi non sit homicidium, est tamen adinstar, proinde respectu parentum adinstar patricidij, dum illi causant, quapropter *Cap. si aliquis 5. de homicid.* dicitur, ut homicida tenetur, qui causa explenda libidinis, &c. ut non ex eo soboles nascatur, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare aut concipere. Ex his palam est periculum istud non esse momenti exigui, sed præponderat juri exigendi debitum ad eò, ut hoc non roboretur, etsi periculum incontinentiæ immineat huic enim alijs remedijs obviari potest.

De cætero etsi pejus sit ex vi coitus novi impedire conceptionem jamjam causis suis debitam, aut se exponere periculo impediendi, quàm potionibus, nihilominus est, aut nullum, aut leve peccatum exigere debitum in tali statu non propter materiae levitatem, ut di-

cit

cit cit. Martinus, sed quia copula superveniens aut nullum, aut exiguum affert periculum, aut si affert grave, id rarissimè accidit, & communiter ignoratur, imò aliquoties evenit superfatatio, & plures concipiuntur. Et si generatio non sequitur alijs causis attribui potest, ita Didac. Hurt. n. 52, subdens non esse injiciendos conjugibus scrupulos, sive ante sive post conceptionem indiscriminatim copulam exercentes communiter sine abortu, non ergo hic probabiliter timetur, nisi fortè sub tempus partus: tunc enim ex nimia, & frequenti ventris concussione id accidit in aliquibus. Vide Laym. L. 3. tract. 3.

p. 3. c. 4. n. 4. Ex quo videtur innuere, quod liceat viro periclitanti de vita propter feminis abundantiam exigere debitum cum periculo abortus, dum alia remedia desunt, idque probat exemplo; quod Laym. adducit de fera invadente Matrem, cui non modo fas est fugere, imò etiam ex præcepto naturali debet, ut fugâ vitam certo periculo expositam liberet, si posset, quamvis cum probabilissimo periculo abortus.

Quanto autem tempore opus sit, ut fœtus jam conceptus sufficienter formatus sit ad recipiendam animam rationalem, non unus est Doctorum sensus: communis enim sententia docet id accidere in masculis circa diem 40; in fœminis circa 80. in dubio autem sexum potius Masculinum præsumi, & hanc esse praxim sacræ Pœnitentiariæ testatur Navarrus Conf. 46. de homicid. num. 2. cui subscribit Dian. p. 7. tract. 5. resol. 6. Alij apud cit. Didac. Hurtad. n. 48. censent animam rationalem non infundi, nisi post tres menses, aut quatuor à die

conceptionis, & interea animari animâ solum sensitivâ: econtra Ferd. de Mina approbatus à Tolet. L. 2. de anima. c. 4. alijsque putat totum hoc opus absolvi intra solos septem dies: alij statuunt pro sexu utroque diem sexagesimum ut terminum peremptorium: unde post bimestre fœtum abigensteneretur de homicidio: Ipse autem Didacus subscribit D. August. in L. 83. questionum q. 56. qui ex præcepta tunc communi Philosophorum sententia docet formari Corpus humanum diebus 45. Hippocrates Medicorum Princeps fœtum Masculum pro infusione animæ formari intra dies triginta, fœmineum intra quadraginta, idque probat, quod purgatio in partu masculi duret ad Summum triginta diebus, in partu fœminæ 42. quam sententiam passim approbant alij Medici. Unde sequitur pro praxi.

Primò talem fœtum ejectum si edat signa vitæ esse conditionate baptizandum. Secundò Procurantem sub id tempus abortum coram DEO esse homicidam, quia probabili periculo se exponit perimendi verum hominem. Tertiò quando culpabiliter quis cooperatur abortui, si post diligens examen factum pro loco, & tempore opportunum, adhuc maneat dubium invincibile, an fœtus fuerit animatus animâ rationali, aut non, censet nullam incurri irregularitatem quia jus irregularitatem pro causantibus abortum statuens nullibi exprimit incurri in mero dubio circa animationem, & ita sentiunt multi, ut Bardi Tamb. &c. unde infert Bardi de consc. Disp. 6. c. 7. §. 6. procurantem abortum die à conceptione 50. non potentem discernere sexum posse se gerere pro non irregulari, cui contradicit Didac. Hurt. n. 63.

